

**EUROPEAN HUMANITIES STUDIES:
Education and Training**

**EUROPEJSKIE STUDIA
HUMANISTYCZNE:
Edukacja i Szkolenia**

II 2016

Зміст

1. БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА СВІТІ.....	3
Інна КНИШ Освітні інновації у контексті становлення нової парадигми освіти	4
Тетяна КОСТОЛОВИЧ Реалізація компетентнісного підходу як умова запровадження європейських стандартів вищої мовної освіти в Україні	16
Олена ЛИСЕНКО Тенденції розвитку педагогічної освіти в Ірландії (1922-1961 рр.)	29
Лілія МАРТИНОВА Освітній фактор забезпечення конкурентних переваг людського капіталу у стимулюванні позитивного ефекту від входження України до ЄС	41
Дмитро ПРИХОДЬКО, Ольга МЕДКОВА Структура та механізм функціонування системи освіти сучасної Японії	57
Раїса ПРИМА, Валентина ТРИНДЮК Готовність до академічної мобільності студентів вищого технічного навчального закладу: теоретичні аспекти.....	68
Катерина СКИБА Генеза становлення та розвитку перекладацької освіти у США	80
Сергій ШЕВЧЕНКО Особливості розвитку угорських, молдовських і румунських шкіл в умовах незалежної України як відображення зовнішньої диференціації в організації шкільної освіти (1991-2010-й рр. XX ст.).....	91

Лілія МАРТИНОВА

Освітній фактор забезпечення
конкурентних переваг людського
капіталу у стимулюванні позитивного
ефекту від
входження України до ЄС

Постановка проблеми. В епоху бурхливого розвитку процесів інформатизації економіки, впровадження новітніх технологій, становлення інформаційного суспільства кількісні показники людського потенціалу все менше розцінюються як конкурентна перевага. В економічному зростанні і покращенні якості та рівня життя населення важливу роль відіграє фактор якості людського капіталу, який характеризується рівнем освіти, знаннями, інноваційною активністю, мобільністю працівників [1, с. 61]. Процеси людського розвитку і формування людського капіталу взаємно пересікаються та підсилюють один одного. Збільшення інвестицій в освіту, професійну підготовку, охорону здоров'я, мобільність забезпечують нагромадження людського капіталу, в той же час вони сприяють розвитку людського

потенціалу (всіх його складових), що розширює можливості вибору людини. Збільшення людського капіталу є чинником економічного зростання, забезпечує підвищення продуктивності праці, збільшення ВВП та доходів населення, що, в свою чергу, зміцнює економічні основи людського розвитку [2]. За розрахунками Всесвітнього банку, в складі національного багатства США основні виробничі фонди складають лише 19 %, природні ресурси – 5, а людський капітал 76 % [3]. Розвинуті економіки зробили розвиток людини пріоритетним напрямом своєї політики, тобто здійснили вкладення в ресурс, ефективність якого практично безмежна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток освітньо-кваліфікаційного потенціалу в контексті євроінтеграції широко висвітлюється у наукових працях Амоші О.І., Антонюк В.П., Артёмова І.В., Ващука Ф.Г., Вовканича С.Й., Лібанової Е.М., Новікової О.Ф., Семикіної М.В. Вчені зосереджують свою увагу здебільшого на необхідності адаптації системи освіти до демографічних викликів та потреб ринку праці. Водночас, актуальним за сучасних умов є зосередження на впливі зрушень у освітньо-науковій сфері на акумуляцію людського капіталу України як одного з чинників прискорення євроінтеграційного процесу.

Метою даної статті є визначення впливу освіти, освітньо-наукової та інноваційної діяльності на забезпечення конкурентних переваг людського капіталу у стимулюванні позитивного ефекту від входження України до ЄС.

Основні результати дослідження. На тлі глобальних тенденцій світового прогресу відбуваються радикальні зміни у сфері розвитку людського потенціалу, які ведуть до усвідомлення тісного зв'язку між конкурентоспроможністю національних економік і наявним людським капіталом [4]. Неефективне використання людського потенціалу зумовлює недоформування рівнозначного з іншими факторами виробництва людського капіталу, призводячи до гальмування економічного зростання і побудови соціальної держави. Капіталізація людського капіталу передбачає ефективне використання тієї частини людського потенціалу, що з користю застосовується в реальній економіці [5].

Реалізація людського потенціалу та його перетворення на людський капітал відбувається через зайнятість населення, яка пов'язана практично з усіма сторонами та умовами життєдіяльності населення і суспільного відтворення. Вона є основою економічного зростання,

Education and Training / Edukacja i Szkolenia

сферою реалізації життєвих інтересів людей, засобом задоволення їхніх різноманітних потреб. Саме через зайнятість економічно активне населення залучається до процесу відтворення суспільного продукту; соціально-економічні параметри зайнятості значною мірою впливають на розподіл кінцевого продукту, якість та рівень життя громадян, соціальну структуру населення [1, с. 136]. На сьогодні рівень зайнятості населення в Україні залишається нижчим порівняно з більшістю країн ЄС (рис. 1), що свідчить про недостатній ступінь реалізації людського потенціалу та акумуляції людського капіталу.

Одним з першочергових етапів забезпечення конкурентних переваг людського капіталу є стимулювання зайнятості молоді, що визначається станом сфери праці, зокрема наявністю сучасних робочих місць та соціально-трудових відносин, які формуються під впливом економічного становища країни, правового забезпечення, можливостей отримання якісної освіти і професійної підготовки, умовами, оплатою та охороною праці. Необхідно підкреслити, що молодь є базисом формування національного людського капіталу та накопичення його конкурентних переваг, оскільки, як соціальна група, є найбільш сприйнятливою до економічних, соціальних, технологіч-

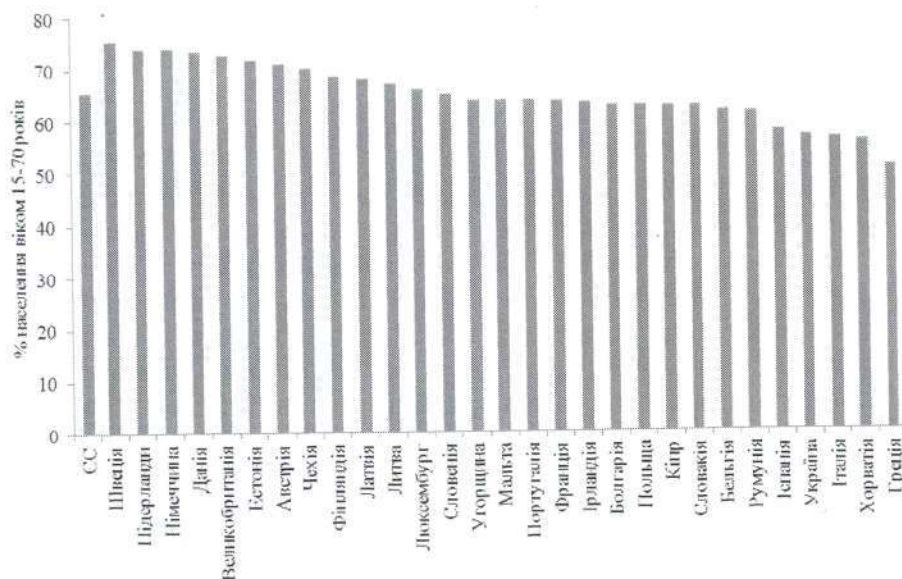

Рис. 1 Реалізація людського потенціалу через зайнятість населення в Україні та країнах ЄС у 2015 році [6, 7]

них новацій. Молодь не тільки успадковує людський потенціал від старшого покоління, але і розвиває та примножує його, володіючи активною позицією, зацікавленістю в позитивній справедливій спрямованості соціально-економічного розвитку країни. Тому нагальним завданням на сьогодні є створення умов для саморозвитку і самореалізації молоді, залучення її до суспільних процесів. Запровадження ефективного механізму для збільшення доступу молоді до високоякісної освіти та ринку праці, повноцінна підготовка молоді, яка здобула вищу чи середню професійну освіту, до самостійного життя в суспільстві, гарантування першого робочого місця є вагомими напрямками забезпечення конкурентних переваг людського капіталу.

Слід відзначити, що значний внесок у вихід з ринку праці працездатного населення через зневіру в пошуках роботи вносить непрацевлаштована молодь після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації, що свідчить про асиметрію попиту і пропозиції праці та зростання вимог молодих людей до робочих місць. Основну частину зневірених у пошуках роботи складають вивільнені з економічних причин та звільнені за власним бажанням, тобто особи, які раніше мали роботу. Однак тривале перебування у стані незайнятості стає визначальним фактором різкого зниження людського потенціалу молоді і стає перешкодою формуванню людського капіталу національної економіки. Таким чином, процес формування раціональної, продуктивної зайнятості молоді перебуває на початковому етапі і вимагає державного стимулювання [1, с. 175].

Вагомим напрямом підвищення конкурентних переваг людського капіталу є залучення осіб непрацевдатного віку до активної трудової діяльності. Факторами, які ускладнюють цей процес, є невідповідність якості їхнього трудового потенціалу вимогам інформаційної економіки та інноваційної праці, що розвиваються. Крім того, людям похилого віку властивий досить низький рівень трудової мобільності та соціально-економічної активності. Разом з тим збереження та підвищення людського капіталу населення старшого працездатного віку необхідне для запобігання соціальному відторгненню інвалідів, підтримання соціального статусу пенсіонерів за віком, які зберегли працездатність, подовження активного періоду їхнього життя, забезпечення передачі професійних знань новим поколінням працівників. А це, в свою чергу, вимагає створення відповідних умов праці, які враховували б фізичні та соціально-психологічні особли-

вості людей похилого віку. Одним із напрямків вирішення проблеми зайнятості людей похилого віку є стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу та самозайнятості різних категорій пенсіонерів, які пропонують свої трудові послуги на ринку праці. Така політика особливо важлива в зв'язку з тим, що, як засвідчують прогнози демографічної ситуації на тривалу перспективу, тенденція збільшення чисельності пенсіонерів в Україні збережеться, а значить, економічне навантаження на працююче населення зростатиме [1, с. 399].

Наявність значної кількості людей похилого віку, які займаються економічною діяльністю в країнах ЄС (53,3% у 2015 р.) [7], свідчить про ефективне використання людського потенціалу даної категорії населення (яка кількісно постійно збільшується), що формує додаткові конкурентні переваги накопиченого людського капіталу.

Важливою складовою перетворення людського потенціалу на людський капітал є реалізація його інтелектуальної складової. Процеси становлення суспільного інтелекту, рівень і ефективність його реалізації в науково-технічній сфері, різних галузях виробництва, організаційно-управлінській діяльності набувають вирішальної ролі з переходом держави до інноваційної моделі розвитку. Остання характеризується поширенням інноваційних процесів на усі напрямки і види діяльності та галузі господарювання, причетністю до інновацій усього працездатного населення, відповідним інноваційним кліматом суспільних відносин. Відповідно, зростають вимоги щодо питомої ваги і значущості творчо-інтелектуальної компоненти в структурі людської діяльності. Тому в сучасних високорозвинутих суспільствах виділяється окрема соціальна група, яка умовно позначається як «клас спеціалістів» [8], що власне є ядром національного людського капіталу. Це фахівці високого класу, причому такі, що прагнуть до самовдосконалення і особистісного розвитку як у відповідності з вимогами трудової діяльності, так і за її межами. У країнах з високим рівнем життя, до яких належать і країни ЄС, стимулами для інноваційної діяльності інтелектуальної еліти стає не стільки зростання оплати праці, скільки можливість нарощування кваліфікації, доступність нової інформації, що є шляхом до творчої самореалізації, професійного визнання, формування кар'єри [8].

У рамках реалізації завдань інноваційної політики щодо підвищення конкурентоспроможності людського капіталу зростає і суттєво видозмінюється роль освітніх закладів у формуванні нового покоління спеціалістів, якому належить не тільки поповнити, а з часом

і замінити діючу інтелектуальну еліту, але й в цілому підняти категорію фахівців на принципово новий якісний щабель. Критеріями переходу на цей щабель є як спроможність фахівців реалізовувати у професійній діяльності креативні функції відповідно до вимог інноваційного процесу, так і цілісність їх світоглядних, ціннісно-мотиваційних і морально-етичних характеристик. Поступово у навчальних закладах має запроваджуватись інноваційний тип навчання, що передбачає поєднання власне інноваційних технологій самого навчального процесу з орієнтацією на цільове призначення вищої освіти – підготовку спеціалістів, не тільки професійно здатних до інноваційної діяльності, але й спроможних активно формувати інноваційне суспільство з притаманним йому творчим кліматом та новим типом відносин практично у всіх сферах трудової діяльності [8].

Визначальною рисою збереження конкурентоспроможності людського капіталу для забезпечення економічної динаміки в країнах ЄС є використання знань для систематичних інновацій і новаторства. На передній план висувається виробництво наукових знань та інформації завдяки розвитку засобів, що забезпечують її збереження, обробку і поширення, системі освіти та інформаційного сектору загалом. Відтак ефективне функціонування економіки дедалі більше залежить від інноваційної активності носіїв людського капіталу, від того, наскільки працівники зацікавлені та вмотивовані в досягненні високих результатів [9, с. 31-35].

Загалом, слабкими сторонами формування конкурентоспроможного людського капіталу України є далеко не масове володіння ресурсами інформаційних технологій і телекомунікацій, іноземними мовами, демократичним світоглядом, а також недостатність певних особистісних умінь (зокрема, критичного мислення, самоповаги, вміння управляти змінами, самостійно вирішувати посталі проблеми), тобто низький розвиток адаптаційного потенціалу. При цьому масова відсутність в українських громадян матеріальних можливостей, реальних стимулів і навичок безперервного підвищення рівня освіти впродовж життя віддаляє нашу країну від європейських взірців і стандартів у сфері освіченості населення (до прикладу, згідно з європейськими стандартами високоосвіченою вважається людина, яка володіє п'ятьма європейськими мовами), значно ускладнює інтеграцію у світовий інформаційний та науково-технологічний простір.

На сьогодні в Україні величезним є розрив між порівняно невеликим інноваційним і масштабним традиційно-консервативним

Education and Training / Edukacja i Szkolenia

сегментом економіки і відповідними групами населення. Джерелами формування першого сегмента виступає розширення свободи економічного і соціального вибору, пробудження ділової активності, індивідуальних досягнень, підвищення навчальної активності і пасіонарності, зміни соціокультурних характеристик і менталітету в напрямі розширення інноваційних елементів. Соціальна база становлення даного суспільно-економічного сегмента в Україні ще вузька і охоплює переважно представників поколінь молодшого та середнього віку з високим освітнім рівнем, які живуть у великих містах і мають доступ до ресурсів соціального капіталу (здебільшого представників або вихідців із впливових і забезпечених верств). На противагу цьому, переважна частина населення «прив'язана» до застарілих технологічних і економічних укладів, архаїчних соціально-економічних практик; масові групи дорослого населення мають низьку навчальну активність і пасіонарність, виявляють глухий опір засвоєнню нових правил і практик [9, с. 31-35]. Усе це свідчить про недостатню поширеність серед населення ефективних моделей діяльності і стратегій адаптації до змінних соціально-економічних умов, що постає вагомою перешкодою формуванню конкурентних переваг людського капіталу України.

Провідним чинником згаданих тенденцій є критичне недофінансування галузей освіти, науки та інновацій в Україні. До науки ставляться як до рядової соціальної галузі, фінансуючи її за залишковим принципом [1, с. 64]. Фінансові можливості для реалізації наукових програм надто звужені і обсяги спрямованих із цією метою коштів постійно зменшуються. На сьогодні фінансування планується щорічно менше 2% витратної частини ВВП, що становить менше 0,15% [10, с. 63]. В абсолютних показниках це 500-700 млн грн. (672 млн. у 2016 р. [11]) порівняно з в середньому 0,3-4 млрд євро в країнах ЄС (рис. 2). Досвід цих країн показує, що для підтримки високих темпів економічного зростання обсяги інвестування в наукові дослідження і розробки мають бути на достатньому рівні, якщо витрати на розвиток науки становлять менш від 0,4%, то вона виконує виключно «популяризаторську функцію»; інтервал 0,4-0,9% дає змогу вести наукові розробки, а фінансування від 1% і вище дозволяє очікувати прогресивні структурні зрушення у науково-технічній сфері, створює передумови для їх практичного втілення [12, с. 248-249].

Виходячи з таких даних, ми поділяємо думку доктора економічних наук, директора Центра досліджень науково-технічного потенці-

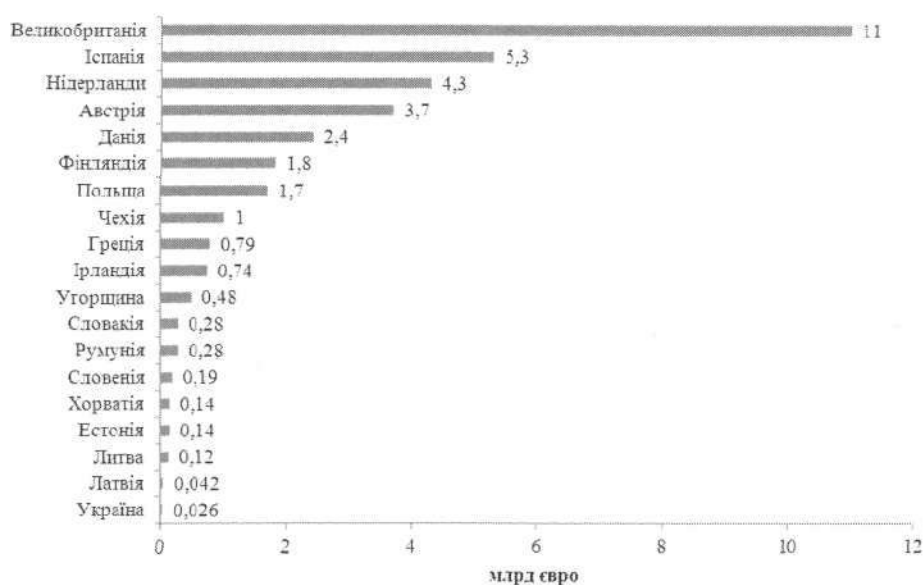

Рис. 2 Державні видатки на дослідження, наукові та науково-технічні розробки в Україні та країнах ЄС у 2016 р. [7, 11]

алу та історії науки ім. Г. Доброва НАН України Б. Малицького, який стверджує, що неможливо говорити про пріоритетне фінансування науки, якщо «у бюджеті на санаторне обслуговування депутатів і чиновників виділено коштів куди більше, ніж на всю Національну академію наук. Якщо бюджети двох провідних футбольних клубів більші, ніж виділяється на всі фундаментальні дослідження в країні», то нагальною постає потреба в зміні ситуації таким чином, щоб наука була затребувана економікою та забезпечувала прогресивний розвиток суспільства [1, с. 39].

Критичне недофінансування науки та інновацій в Україні зумовлене рядом факторів:

- не набули належного рівня розвитку венчурні інвестиційні фонди, які за своєю природою повинні забезпечувати фінансові потреби інноваторів;
- не існує механізму щодо ефективного використання фінансових ресурсів держави, які спрямовуються в інноваційний сектор;
- утриманський підхід, згідно з яким всі проблеми інституцій-

Education and Training / Edukacja i Szkolenia

ного, промислового і соціального розвитку повинна розробляти, фінансувати і вирішувати держава. Відсутність у свідомості чиновників всіх рангів, підприємницького корпусу і населення розуміння основ ринкової економіки, яка передбачає, що фінансування розвитку промислового і соціального бізнесу здійснюється переважно не державою, а за рахунок приватного капіталу. В ринкових умовах держава фінансує лише окремі найбільші і життєво важливі проекти, у тому числі на засадах державно-приватного партнерств;

- низький попит на результати наукових досліджень. Українське суспільство поки що дуже повільно реагує на назрілі потреби інноваційної модернізації як виробничих процесів, так і соціальної, побутової, культурної та інших сфер життєдіяльності людей. Рівень впровадження інноваційних технологій залишається низьким, що негативно впливає на розвиток наукової творчості. Разом з тим потрібно відмітити, що, на низькому рівні знаходиться розрахунок необхідних витрат на впровадження інноваційних технологій, їхня ефективність, термін окупності і обґрунтувань інноваційної привабливості для власників малого, середнього і великого бізнесу [1, с. 114].

Слід зазначити, що Україна успадкувала від Радянського Союзу досить потужний кадровий потенціал наукових досліджень з розгалуженою мережею наукових установ. Проте, необхідно зауважити, що за даними Світового банку [13] ефективність використання ідей та наукових розробок вчених в Україні низька. Частково це зумовлено низьким попитом на новітні технології в економіці. Відсутність належної взаємодії з господарською практикою призвела до накопичення у структурі сектору наукових досліджень і розробок низки істотних відхилень від відповідних параметрів, притаманних найбільш успішним з точки зору інновацій країнам світу. Це виявляється як на загальному рівні фінансування наукових досліджень, структури цього фінансування, так і на рівні структури організаційних форм реалізації досліджень (табл. 1) [14, с. 13]. Негативні тенденції у науковій сфері є наслідком переформатування моделі економічного зростання, яке стало орієнтуватися не на новітні, високотехнологічні галузі та виробництва, а на експансію старих (нерідко морально і фізично застарілих) виробництв, що конкурували насамперед за цінними параметрами продукції, спираючись на хижацьку експлуатацію природних ресурсів, злиденні рівні оплати праці, абсолютний

Таблиця 1
 Частка фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за рахунок коштів організації підприємницького, державного секторів, сектора вищої освіти, приватного неприбуткового сектора, іноземних джерел у загальному обсязі витрат (%)

Країна	Підприємницький сектор				Державний сектор				Сектор вищої освіти				Приватний неприбутковий сектор				Кошти іноземних джерел			
	2010	2013	2014	2015	2010	2013	2014	2015	2010	2013	2014	2015	2010	2013	2014	2015	2010	2013	2014	2015
ЄС 28	53,8	55,0	34,8	32,7	0,9	0,8	1,6	1,6	8,9	8,9
Болгарія	16,7	19,5	43,2	31,6	0,5	0,1	0,1	0,5	39,6	48,3
Естонія	43,6	42,1	37,1	...	44,1	47,2	49,5	...	0,6	0,3	0,9	...	0,2	0,1	0,1	...	11,4	10,3	12,5	...
Іспанія	43,0	46,3	46,4	...	46,6	41,6	41,4	...	3,9	4,1	4,1	...	0,7	0,6	0,7	...	0,7	0,6	0,7	...
Латвія	38,8	21,8	27,8	...	26,4	23,9	25,6	...	1,4	2,7	2,3	33,4	51,6	44,2	...
Литва	32,4	27,5	31,7	...	46,0	34,5	33,7	...	1,5	0,1	0,2	...	0,2	0,7	0,2	...	19,9	37,1	34,3	...
Німеччина	65,6	65,4	30,3	29,1	0,2	0,3	3,9	5,2
Польща	24,4	37,3	39,0	...	60,9	47,2	45,2	...	2,5	2,1	2,2	...	0,3	0,2	0,2	...	11,8	13,1	13,4	...
Румунія	32,3	31,0	32,9	...	54,4	52,3	48,5	...	2,2	1,1	1,4	...	0,0	0,0	0,1	...	11,1	15,5	17,0	...
Словаччина	35,1	40,2	32,2	...	49,6	38,9	41,4	...	0,4	2,7	2,2	...	0,3	0,2	0,5	...	14,7	18,0	23,7	...
Словенія	58,4	63,8	68,4	...	35,3	26,9	21,8	...	0,3	0,3	0,5	...	0,1	0,0	0,0	...	6,0	8,9	9,3	...
Угорщина	47,4	46,8	48,3	...	39,3	35,9	33,5	0,3	0,2	12,4	16,6	17,5	...
Чеська Республіка	40,8	37,6	35,9	...	44,4	34,7	32,9	...	0,9	0,5	0,6	...	0,0	0,1	0,1	...	13,9	27,2	30,5	...
Україна	26,2	29,0	35,2	40,3	46,7	47,7	43,8	39,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	25,7	21,6	19,8	18,2

*сформовано автором за даними [15]

Education and Training / Edukacja i Szkolenia

екологічний нігілізм і прогресуюче проїдання накопиченого раніше основного капіталу – не лише підприємств, але й усієї виробничої та невиробничої інфраструктури, створеної ще за радянських часів [14, с. 14].

Разом з тим слід підкреслити, що головний чинник, який впливає з даних, наведених у таблиці 1, це поведінка сфери бізнесу. В Україні держава й так фінансує аж занадто високу частку загальних витрат на науку – ледь не половину (43,8% у 2014 р.), тоді як у багатьох країнах ЄС спостерігається тенденція до скорочення частки участі держави у фінансуванні досліджень. Головний фінансист наукових досліджень у країнах ЄС – це бізнес, на який припадає від 55% в середньому по ЄС до 65% у Німеччині і Словенії (табл. 1) усіх витрат на наукові дослідження та розробки. В Україні частка фінансування наукових досліджень підприємницьким сектором почала поволі зростати лише впродовж останніх 2-3 років з 29% у 2013 р. до 40,3% у 2015 р.

Також слід зауважити, що держава надає перевагу фінансуванню саме державних установ, тоді як в країнах ЄС вона фінансує значною мірою приватні установи (звичайно, на конкурсних засадах) та автономні від неї вищі навчальні заклади. В Україні ж участь університетів і вищих навчальних закладів загалом у наукових дослідженнях також у рази поступається країнам ЄС (табл. 1). Така ситуація має бути виправлена, адже згадана структура участі – прямий шлях до неефективності витрат, коли фінансуються власне не стільки дослідження, скільки система державних установ, які їх здійснюють.

Список використаних джерел:

1. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науково-аналітична монографія] / В.В. Онікієнко – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. – 456 с.
2. Людський потенціал: механізми збереження та розвитку: монографія / [О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.] / НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2008. – 468 с.
3. Яворська Л.М. Інтелектуальний потенціал суспільства: сутність, структура та шляхи використання / Л.М. Яворська // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ „ХПІ”. – 2009. – № 36–1. – С. 30 – 36.
4. Семикіна М.В. Конкуренція і конкурентоспроможність на ринку праці: методологія визначення / М. В. Семикіна // Демографія та соціальна

- економіка. – 2008. - № 2 (10). – с. 94-103.
5. Кір'ян Т. Капіталізація людського капіталу в контексті гідної праці [Текст] / Т. Кір'ян, Ю. Куліков // Україна: аспекти праці. - 2016. - № 5/6. - С. 3-9.
 6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>
 7. Статистичний комітет Європейського Союзу – Евростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_frate&lang=en
 8. Вовканич С. Й. Розвиток інтелектуального потенціалу та зовнішньоеміграційні процеси / С.Й. Вовканич, Х. Копистянська, Л. Ноджак // Регіональна економіка. - 2004. - № 2. - С. 23-35
 9. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір: монографія / Ред.: Е. М. Лібанова; Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, Прогр. розв. ООН в Україні. — К., 2008. — 316 с.
 10. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія / [Ф. Г. Ващук та ін.] ; за заг. ред. д-ра техн. наук, проф. Ф. Г. Ващука ; Закарпат. держ. ун-т, Навч.-наук. ін-т євроінтеграц. дослідж., Навч.-наук. ін-т інформ. технологій. - Ужгород : [ЗақДУ], 2011. - 559 с.
 11. Закон України Про Державний бюджет України на 2016 рік : [прийнято Верховною Радою України від 25.12.2015 № 928-VIII] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928-19>
 12. Механізми регулювання інтеграційних процесів в Україні : навч. посіб. для студ. ВНЗ / І. В. Артьомов [та ін.] ; Національна академія держ. управління при Президентові України, Закарпатський держ. ун-т. Навчально-науковий Інститут філософії та євроінтеграційних досліджень. - Ужгород : Ліра, 2009. - 656 с.
 13. Research and development expenditure. World Bank Indicators [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/GV.XPD.RSDV.GD.ZS>
 14. Сіденко В. Імперативи системного реформування української економіки крізь призму асоціації України з ЄС [Електронний ресурс] / В. Сіденко // Україна-2014: соціально-економічна криза та пошук шляхів реформування. – Київ, 2014. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/2014_Ekonomika_101114_NNN.pdf
 15. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник. 2015 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm
 16. Population Ageing in Europe. Facts, Implications and Policies. European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/policy_reviews/kina26426enc.pdf
 17. EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication of the European Commission 3.3.2010 № 52010DC2020

Education and Training / Edukacja i Szkolenia

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52010DC2020>

18. T. Schultz Investment in Human Capital [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ssc.wisc.edu/~walker/wp/wp-content/uploads/2012/04/schultz61.pdf>

Transliteration of References:

1. Onikiienko V.V. Rynok pratsi ta sotsialnyi zakhyst naselennia Ukrainy: retroanaliz, problemy, shliakhy vyrishennia: [naukovo-analitychna monohrafiia] / V.V. Onikiienko – K.: In-t demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M.V. Ptukhy NAN Ukrainy, 2013. – 456 s.
2. Liudskiy potentsial: mekhanizmy zberezhennia ta rozvytku : monohrafiia / [O.F. Novikova, O.I. Amosha, V.P. Antoniuk ta in.] / NAN Ukrainy. In-t ekonomiky promyslovosti. – Donetsk, 2008. – 468 s.
3. Iavorska L.M. Intelektualnyi potentsial suspilstva: sutnist, struktura ta shliakhy vykorystannia / L.M. Yavorska // Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu „Kharkivskiy politekhnichnyi instytut“. Zbirnyk naukovykh prats. Tematychnyi vypusk: Tekhnichniy prohres i efektyvnist vyrobnytstva. – Kharkiv : NTU „KhPI“. – 2009. – № 36–1. – S. 30 – 36.
4. Semykina M.V. Konkurentsii i konkurentospromozhnist na rynku pratsi: metodolohiia vyznachennia / M. V. Semykina // Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. – 2008. - № 2 (10). – s. 94-103.
5. Kirian T. Kapitapizatsiia liudskoho kapitalu v konteksti hidnoi pratsi [Tekst] / T. Kirian, Yu. Kulikov // Ukraina: aspekty pratsi. - 2016. - № 5/6. - S. 3-9.
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://ukrstat.gov.ua/>
7. Statystychnyi komitet Yevropeiskoho Soiuzu – Yevrostat [Electronic resource]. – Retrieved from : http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_frate&lang=en
8. Vovkanych S. Y. Rozvytok intelektualnoho potentsialu ta zovnishnoemihratsiini protsesy / S.I. Vovkanych, Kh. Kopystianska, L. Nodzhak // Rehionalna ekonomika. - 2004. - № 2. - S. 23-35
9. Liudskiy rozvytok v Ukraini: innovatsiinyi vymir: monohrafiia / Red.: E. M. Libanova; In-t demohrafii ta sots. doslidzh. NAN Ukrainy, Prohr. rozv. OON v Ukraini. – K., 2008. – 316 c.
10. Intehratsiia v yevropeyskyi osvittii prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy : monohrafiia / [F. H. Vashchuk ta in.] ; za zah. red. d-ra tekhn. nauk, prof. F. H. Vashchuka ; Zakarpat. derzh. un-t, Navch.-nauk. in-t yevrointehrats. doslidzh., Navch.-nauk. in-t inform. tekhnolohii. - Uzhhorod : [ZakDU], 2011. - 559 s.
11. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2016 rik : [pryiniato Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy vid 25.12.2015 № 928-VIII] [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928-19>

12. Mekhanizmy rehuliuвання intehratsiinykh protsesiv v Ukraini : navch. posib. dlia stud. VNZ / I. V. Artomov [ta in.] ; Natsionalna akademiia derzh. upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, Zakarpatskyi derzh. un-t. Navchalno-naukovyi Instytut filosofii ta yevrointehratsiinykh doslidzhen. - Uzhhorod : Lira, 2009. - 656 s.
13. Research and development expenditure. World Bank Indicators [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>
14. Sidenko V. Imperatyvy systemnoho reformuvannya ukraïnskoi ekonomiky kriz pryzmu asotsiatsii Ukrainy z YeS [Electronic resource] / V. Sidenko // Ukraina-2014: sotsialno-ekonomichna kryza ta poshuk shliakhiv reformuvannya. – Kyiv, 2014. – Retrieved from: http://www.razumkov.org.ua/upload/2014_Ekonomika_101114_NNN.pdf
15. Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini. Statystychnyi zbirnyk. 2015 rik. [Electronic resource]. – Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm
16. Ageing in Europe. Facts, Implications and Policies. European Commission [Electronic resource]. – Retrieved from: https://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/policy_reviews/kina26426enc.pdf
17. 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication of the European Commission 3.3.2010 № 52010DC2020 [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52010DC2020>
18. Schultz Investment in Human Capital [Electronic resource] – Retrieved from: <http://www.ssc.wisc.edu/~walker/wp/wp-content/uploads/2012/04/schultz61.pdf>

Автор

Лілія Мартинова
докторант, кандидат філологічних наук,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький, Україна
E-mail: liliyamartynova@gmail.com

Анотація

ЛІЛІЯ МАРТИНОВА. Освітній фактор забезпечення конкурентних переваг людського капіталу у стимулюванні позитивного ефекту від входження України до ЄС. У статті розглянутий взаємозв'язок між конкурентоспроможністю національних економік і наявним людським капіталом через посилення

ролі освіти і науково-інноваційної діяльності. Виокремлене вагоме значення людського потенціалу молоді та осіб непрацездатного віку у підвищенні конкурентних переваг людського капіталу. Визначена необхідність впровадження інноваційного типу навчання для підготовки спеціалістів, здатних активно формувати інноваційне суспільство. Сформульовано слабкі сторони формування конкурентоспроможного людського капіталу України. Зосереджено увагу на проблемі критичного недофінансування галузей освіти, науки та інновацій в Україні. Визначено, що інтелектуальна євроінтеграція, без якої неможливе рівноправне входження України до ЄС, вимагає невідкладного розв'язання проблем в освітній та науково-інноваційній діяльності.

Ключові слова: освіта, наука, інновації, людський потенціал, людський капітал.

ЛИЛИЯ МАРТЫНОВА. Образовательный фактор обеспечения конкурентных преимуществ человеческого капитала в стимулировании положительного эффекта от вхождения Украины в ЕС. В статье рассмотрена взаимосвязь между конкурентоспособностью национальных экономик и имеющимся человеческим капиталом посредством усиления роли образования и научно-инновационной деятельности. Выделено большое значение человеческого потенциала молодежи и лиц нетрудоспособного возраста в повышении конкурентных преимуществ человеческого капитала. Определена необходимость внедрения инновационного типа обучения для подготовки специалистов, способных активно формировать инновационное общество. Сформулированы слабые стороны формирования конкурентоспособного человеческого капитала Украины. Сосредоточено внимание на проблеме критического недофинансирования отраслей образования, науки и инноваций в Украине. Определено, что интеллектуальная евроинтеграция, без которой невозможно равноправное вхождение Украины в ЕС, требует неотложного решения проблем в образовательной и научно-инновационной деятельности.

Ключевые слова: образование, наука, инновации, человеческий потенциал, человеческий капитал.

LILIA MARTYNOVA. Educational factor of human capital competitive advantages maintenance in positive effects stimulation of Ukrainian eurointegration. The article examines the

relationship between the competitiveness of national economies and the available human capital through education and strengthening the role of science and innovation. The significance of human potential of youth and its implementation in the labor market and involvement of the aged persons in active work towards improving the competitive advantages of human capital are singled out. The necessity of implementing the innovative type of training to prepare specialists able to actively shape innovative society is defined. The determinant feature of human capital competitiveness preservation for economic dynamics in the EU – the usage of knowledge for systematic innovation is revealed. The weaknesses of competitive human capital formation in Ukraine are formulated, which are not a massive possession of information technology and telecommunications resources, foreign languages, democratic outlook and lack of certain personal skills. The emphasis is put on the critical issue of education, science and innovation underfunding in Ukraine. It is determined that an intelligent European integration, without which there can not be equal Ukraine's accession to the EU requires the immediate solution of these problems in the educational, scientific and innovation activities.

Key words: *education, science, innovation, human potential, human capital.*